

O TIPOVIMA SEOSKIH NASELJA (I NJIHOVU OKOLIŠU) U VARAŽDINSKOJ I KOPRIVNIČKOJ REGIJI U 18. I 19. STOLJEĆU

ON TYPES OF SETTLEMENT (AND THEIR ENVIRONMENT) IN THE VARAŽDIN AND KOPRIVNICA REGION IN THE 18TH AND 19TH CENTURY

Hrvoje Petrić

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofski fakultet
Sveučilište u Zagrebu
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
Republika Hrvatska
h.petric@inet.hr

Primljeno: 14. 4. 2006.

Prihvaćeno: 20. 9. 2006.

Rad ima dvije pozitivne recenzije

UDK/UDC 911.373 (497.5-37 Varaždin) „17/18“

911.373 (497.5-37 Koprivnica) „17/18“

Pregledni rad

Reviews

Sažetak

U članku autor analizira tipove seoskih naselja i njihova okoliša pretežno na osnovi topografskih i katastarskih karata. Prve karte koje prikazuju strukturu seoskih naselja na osnovi koje se mogu predlagati tipovi naselja su iz oko 1780. godine. Autor se dotiče i procesa koji su utjecali na formiranje naselja. U radu je analizirana skupina seoskih naselja jugoistočno od Varaždina i sjeverno od Koprivnice.

Ključne riječi: tipovi seoskih naselja, 18. stoljeće, 19. stoljeće**Key words:** Types of rural settlements, 18th Century, 19th Century

Jedan od temeljnih radova o tipovima seoskih naselja na hrvatskom području napisali su geografi Zvonimir Dugački i Milan Šenoa.¹ O oblikovanju seoskih naselja na prostoru ludbreške Podravine pisao je etnolog Vitomir Belaj.² Zadatak koji sam sebi postavio u ovom članku bio je dopuniti dosadašnje spoznaje i istraživanja o seoskim naseljima na prostorima zapadno i istočno od ludbreške Podravine. U zapadnom sam dijelu kao primjer uzeo skupinu sela južno i jugoistočno od Varaždina, a u istočnom dijelu grupu sela između Legrada i Koprivnice. Ukupno je obrađeno 11 seoskih naselja, za koje sam predložio klasifikaciju u šest tipova: 1. grudasti ili gomilasti tip sela na kontaktu terasa i pobrđa; 2. raštrkani tip sela u briježnom području; 3. tip sela u jednom nizu uz vodeni tok; 4. tip manjeg sela u poloju uz veću rijeku; 5. tip manjih cestovnih (dvouličnih) sela na kontaktu poloja i terasa te 6. cestovno-gomilasto seosko naselje. Obrada seoskih naselja temelji se na kartografskim i katastarskim izvorima iz 18. i 19. stoljeća te predstavlja samo smjernice za daljnja i detaljnija istraživanja.

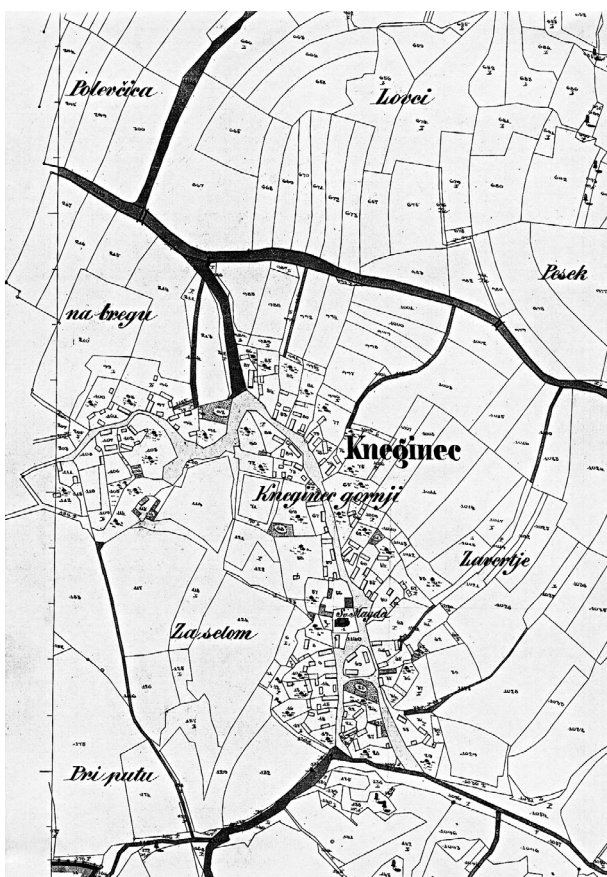
¹ Z. Dugački, M. Šenoa, *Naselja*, u: *Zemljopis Hrvatske*, knj. 2, Zagreb 1942., str. 599-608 i literatura navedena na str. 617-618.

² V. Belaj, *Oblikovanje seoskih naselja oko Ludbrega*, Ludbreg (monografija), Ludbreg 1984., str. 219-225.

Grudasti ili gomilasti tip sela na kontaktu terasa i pobrda

Slika 1: Grudasti ili gomilasti tip sela na kontaktu terasa i pobrda - Donji i Gornji Kneginec

Slika 2: Dio katastarske karte Gornjeg Kneginca iz 1861.

Grudasti ili gomilasti tip sela na kontaktu terasa i pobrda predstavljaju relativno nepravilna građena sela. Dobri primjeri za takav tip sela su Donji i Gornji Kneginec jugoistočno od Varaždina.³ Velika gomilasta sela su važna za one dijelove Panonske nizine u kojima nije bilo sustavne kolonizacije.⁴ Prema zemljovidu s kraja 18. stoljeća, kod naselja Gornji Kneginec (Gornji Knieginczi) vidi se nepravilan izgled ulica s formiranim središtem oko crkve u središtu sela iz kojeg se ulice prema jugu pružaju u obliku slova »V« s dva niza kuća sjevernije od središta. Cijelo selo ima grudastu strukturu koja je dijelom rastvorena uz prometnicu pa se čini kao da je riječ o prijelaznom tipu naselja prema cestovnom selu. Kod sela Donji Kneginec (Donji Knieginczi) grudasta struktura je još očitija jer su kuće u naselju okupljene u gomilu bez pravilnosti i središta sela.⁵

U katastarskoj općini Kneginec, prema zapisniku parcela iz 1861. godine,⁶ spominju se toponimi: Za selom, Prečnica, Pri putu, Na bregu, Ograd, Brežnica, Polevčica, Cvilenki, Kleščevina, Čret, Blek, Ternjača, Podolnica, Blančica, Lovci, Stosovina, Maltarica (Maltariča), Mustečka, Duga njiva, Pri melinu, Pesek, Zavertje, Za kutom, Korečkovec, Poleg klanjca, Gornje Dobrova, Dolnje Dobrovo. Katastarska općina Kneginec obuhvaća dva sela: Donji i Gornji Kneginec. Zanimljivo je da je uz rub Gornjeg Kneginca (Kneginec Gornji) zapadno upisan toponim Za selom i Pri putu, a istočno Zavertje, sjeverno Na bregu, a južno Prečnica. Južno od Donjeg

³ T. Đurić, D. Feletar, H. Petrić, Općina Gornji Kneginec, Gornji Kneginec-Samobor 2004.

⁴ Z. Dugački, M. Šenoa, Naselja, str. 603.

⁵ Hrvatska na tajnim zemljovidima XVIII. i XIX. stoljeća, knj. 10, Varaždinska županija, Zagreb 2005., karta sekcije 7.

⁶ Hrvatski državni arhiv (HDA), Državna geodetska uprava (DGU), Katastarska općina Kneginec.

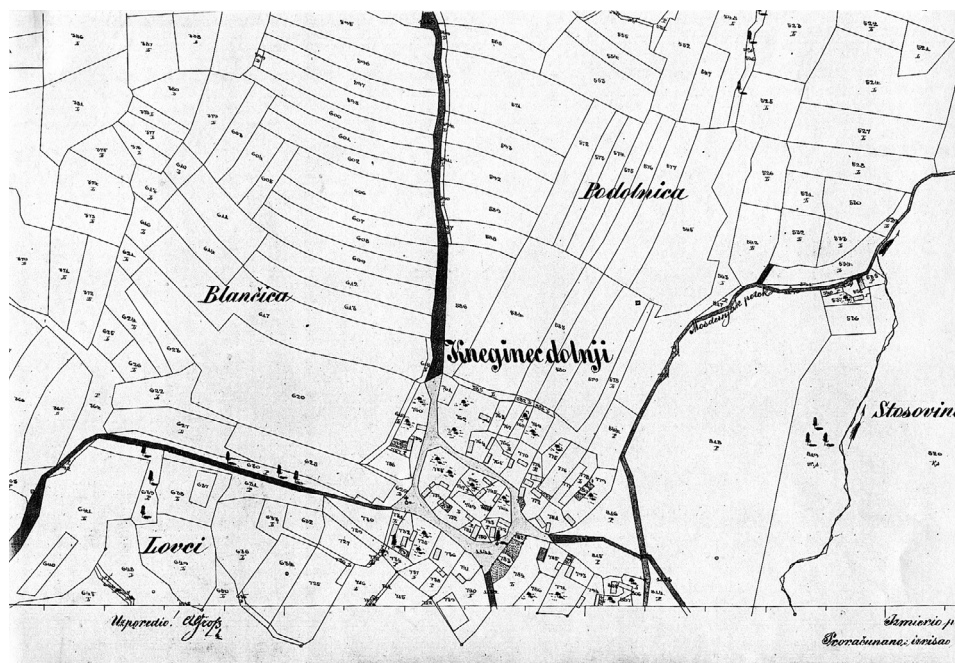
Kneginca upisan je toponim Pri melinu, istočno je Stosovina, zapadno Lovci i Blančica, a sjeverno Podolnica. Od vodotoka su ucrtani Mosdernjak uz istočni rub Donjeg Kneginca i riječica Plitvica (upisana kao potok) na sjeveru.

Donji Kneginec je prema katastarskoj karti iz iste, 1861. godine imao strukturu sličnu kružnom toku unutar kojeg je bilo 11 objekata (kuća i gospodarskih zgrada). Oko kružnog toka bile su raspoređene kuće i gospodarske zgrade, a iz sela su se račvali putevi na sve četiri strane svijeta. Gornji Kneginec čini glavna ulica koja ima izgled obrnutog slova »Y«. Crkva Sv. Magde dominira središtem naselja, a istočno i južno od nje formirao se manji trg iz kojega se dva puta razdvajaju prema jugu stvarajući između njih dvije insule. Na vrhu obrnutog slova »Y« sjeverna ulica ima nastavak prema zapadu. Sjeverno od crkve je ucrtan župni dvor s gospodarskim zgradama (građeno od opeke), a na vrhu južne insule je ucrtan župnikov vrt. Južno od crkve bila je smještena škola (građena od pletera).

Gotovo su sve kuće pročeljem bile okrenute prema dvorištima (izuzeci su kuća Josefa Kaniškog k. br. 31 - br. upisa 89, Michala Vugrinca k. br. 3, broj upisa 83, Ivana Tukača k. br. 1, broj upisa 86, Pavla Gjuranića k. br. 28, broj upisa 59 i Miška Hamulca k. br. 13, broj upisa 46 u Gornjem Knegincu koja su bile okrenuta prema ulici te kuća Ivana Sokolića k. br. 18, broj upisa 759 u Donjem Knegincu). U Gornjem Knegincu su od opeke bile građene jedino crkva, župni dvor s gospodarskim zgradama i kuća Josipa Večerića te izvan naselja kuća u vlasništvu Grada Varaždina. U Donjem Knegincu je od opeke bila sagrađena jedino kuća Miške Keretića, k. br. 4, broj upisa 785.

U gomilasta sela moguće je ubrojiti i Lužan (Losan) koji je na karti s kraja 18. stoljeća ucrtan istočnije od ceste između Varaždina i Zagreba. Lužan ima grudastu (gomilastu) strukturu kuća koje se okupljaju oko središnje ulice.⁷

Slika 3: Dio katastarskog plana Donjeg Kneginca iz 1861. godine

⁷ Hrvatska na tajnim zemljovidima XVIII. i XIX. stoljeća, knj. 10, Varaždinska županija, Zagreb 2005., karta sekcija 14.

Selo Lužan je u drugoj polovici 19. stoljeća spadalo pod katastarsku općinu Sv. Ilija. Iz sačuvanog zapisnika parcela općine Sv. Ilija (sa selima Doljan, Križanec, Lužan, Seketin i Žigrovec) iz 1861. te katastarske karte⁸ iz iste godine može se vidjeti struktura naselja. Na prostoru cijele katastarske općine iz zapisnika parcela mogu se pročitati toponimi: Obreš, Pod peskom, Pri čretu, Pri lugu, Pod topoljem, Kostanjevec, Za Mihukom, Zaječi jarki, Presburg, Žigrovec, Dolice, Dolići, Pod Doljanom, Sajevec, Gajski vrh, Sepski vrh, Seketinski bregi, Kozlovec i Lužan. Naselje Lužan sastoji se od središta naselja oko kojega je 1861. bilo grupirano desetak kuća. Središnji dio nalazi se istočno od ceste koja vodi iz Varaždina u Zagreb. Zapadno od ceste bilo je nekoliko kuća, kao i razbacanih istočnije od središta naselja. Sve su kuće bile građene od nečvrstog materijala (pletera) i bile su pročeljem okrenute prema dvorištu. Prema kasnijim katastarskim izmjerama može se vidjeti usitnjavanje parcela na prostoru sela Lužan.

U katastarskoj općini Biškupec 1860. ucrtane su dvije kuće od opeke uz cestu Varaždin - Zagreb. Kuće su označene toponimom Turčin, a kao vlasnik je upisan Agramer Erzbisthum (broj upisa 1008 i 1009 na rudini Police).⁹ Možemo reći da su te dvije kuće zapravo značile početni dio naselja Turčin. Formiranje naselja Turčin u idućih stotinu godina može se vidjeti iz kasnijih katastarskih planova. Selo se formiralo kao cestovno naselje uz prometnicu koja povezuje Varaždin i Zagreb. U katastarskoj općini Biškupec su 1860. bili popisani sljedeći toponimi: Zavertje, Ribnjak, Kračina, Pri Jalkovečkom putu, Pri Svetom Roku, Gerlice, Rakite, Zvernjak, Kerče, Prodнице, Mačkovec, Porednice, Zavertnice, Police i Tomaševac. Turčin se kao naselje počeo evidentirati u popisima stanovništva od 1910. godine.

Raštrkani tip sela u briježnom području

Solidan primjer raštrkanog tipa sela u briježnom području je Varaždinbreg. Početke naselja možemo tražiti na katastarskoj karti s kraja 18. stoljeća gdje je ucrtan »Varasinski Breg«, kao skupina vinograda.¹⁰ Kod Varaždinbrega se najvjerojatnije radilo o slučaju prerastanja »sezonskog« naselja vinogradarskih klijeti u seosko naselje sa stalnim stanovnicima.

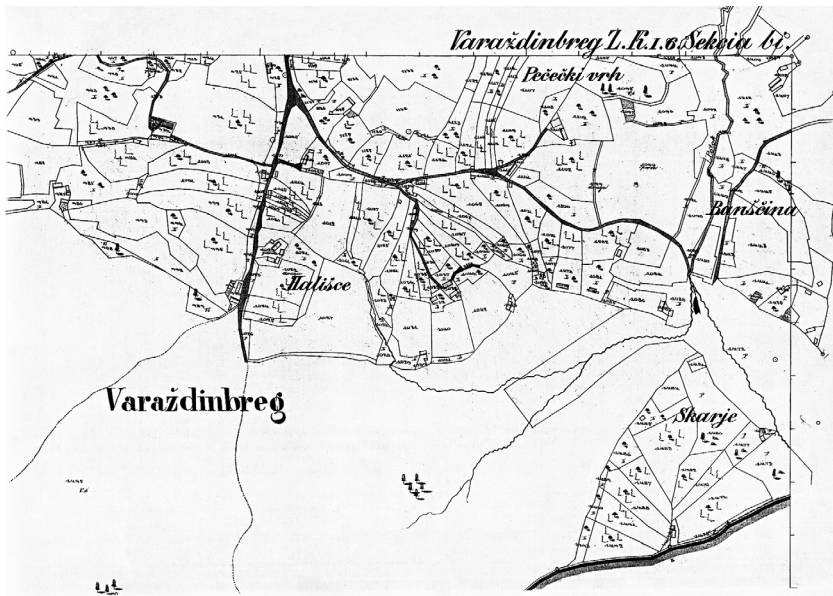
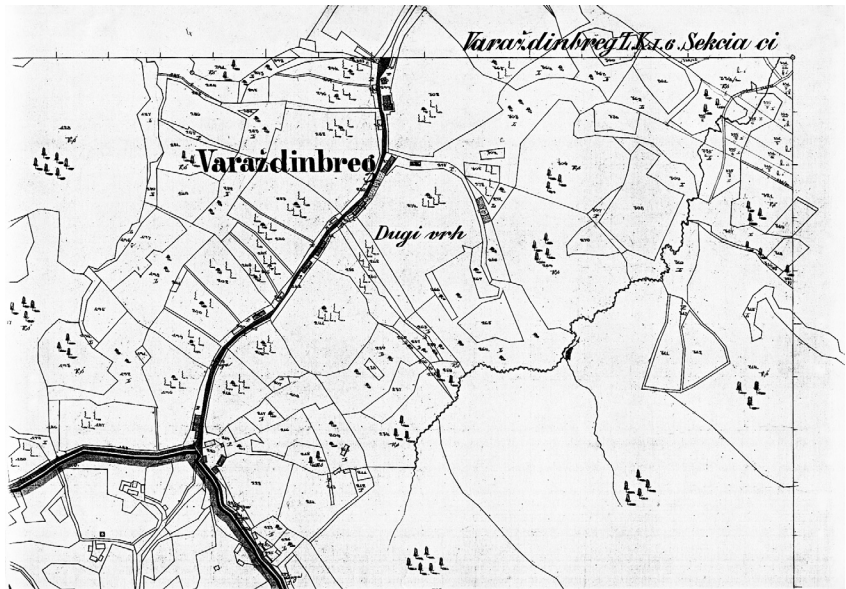
U katastarskoj općini Varaždinbreg 1869. godine upisani su toponimi: Koradovica, Dugi vrh, Mali vrh, Hališće, Pečečki vrh, Kolnjak, Crnerčje, Banščina, Skarje, Gora, Vodovje, Krešovica i Puti. Osim stanovnika Varaždinbrega svoje su posjede (najčešće vinograde) tamo imali Zagrebačka nadbiskupija (na Pečečkom vrhu), prebendarija Sv. Vida iz Varaždina (Koradovica), crkva Sv. Nikole u Varaždinu, župa Varaždin, župa Biškupec, općina Kneginec (posjedovala je veliki šumski kompleks u Gori), župa Kneginec, neimenovani samostan iz Varaždina, gradska općina Varaždin (šuma Cmerčje, na Gori, Putima i Krešovici), »zaklada za drumove« (na Putima), općina Varaždinbreg (na Putima i Vodovju) te više stanovnika (poljodjelaca) iz Kneginca te po jedan stanovnik iz Toplica (Varaždinskih), Vertlinovca,

⁸ HDA, DGU, Katastarska općina Sv. Ilija.

⁹ HDA, Državna geodetska uprava, Katastarska općina Biškupec.

¹⁰ Hrvatska na tajnim zemljovidima XVIII. i XIX. stoljeća, knj. 10, Varaždinska županija, Zagreb 2005., karta sekcija 14.

Slika 4: Dugi Vrh na Varaždinbregu na planu iz 1869. godine

Slika 5: Halić, Pečečki vrh i Banšćina na planu iz 1869. godine

Lužana i Gornjeg Kučana.¹¹ Zagrebački kaptol je također imao svoj posjed na prostoru Varaždinbrega.¹²

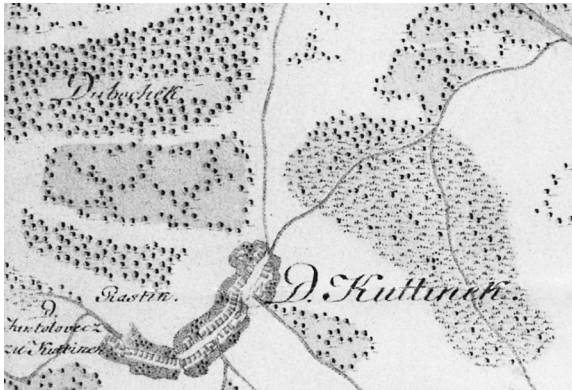
Većina kuća bila je građena od čvrstog materijala. Od vodotoka su ucrtani potoci Mozdanjak (Mozdernjak) i Blizna. Struktura naselja Varaždinbreg bila je uvjetovana reljefom. Uz zapadni rub Varaždinbrega prolazila je cesta koja je povezivala Varaždin i Zagreb. Najveći je dio kuća smješten uz puteve koji su povezivali dijelovi naselja. Većina kuća je pročeljem bila okrenuta prema dvorišnoj strani. Kuće su posjedovali građani i poljodjelci iz Varaždinbrega te neke pravne osobe (npr. Gradska općina Varaždin, Zagrebačka

¹¹ HDA, DGU, Katastarska općina Varaždinbreg.

¹² KAZ, Katastarski plan kaptolskog posjeda - selo Varaždinbreg, 1861.

nadbiskupija), a vinogradarske klijeti (odnosno podrume) posjedovali je poljodjelci iz Kneginca. Kuće su bile koncentrirane na Dugom Vrhu, Malom Vrhu, Koradovici, Pečečkom vrhu, Jališću, Banščini, Skarju i Gori.¹³

Tip sela u jednom nizu uz vodeni tok

Slika 6: Tip sela u jednom nizu uz vodeni tok - Antolovec i Kutnjak (kraj 18. stoljeća)

Prema Vitomiru Belaju, Kutnjak i Antolovec predstavljali bi tip sela koje je sagrađenih izvorno u jednom nizu kuća uz vodeni tok,¹⁴ u ovom slučaju uz »mrtvi« meandar koji je bio s južne strane. Već je krajem 18. stoljeća Kutnjak (Kuttinek) počeo gubiti osobitosti tipa sela u jednom nizu, u čijem se zapadnom nastavku nalazilo selo Antolovec (Jantolovecz). Na karti s kraja 18. stoljeća je moguće primijetiti da je veći dio Kutnjaka postao naselje s dva niza kuća, a Antolovec je ostao selo u jednom nizu kuća.¹⁵

Na katastarskoj karti općine Kutnjak iz 1859. ucrтана su dva naselja: Kutnjak i Antolovec. Sve kuće su u oba sela bile građene od čvrstog materijala s pročeljem prema dvorištu (sličan slučaj postoji u selu Đelekovec,¹⁶ istočno do Kutnjaka).

Izgled sela bio je određen tokom nekadašnjeg vodotoka koji je tekao uz sela Kutnjak i Antolovec u obliku slova »J« tvoreći blagi kut. Vjerojatno je Kutnjak po tome dobio ime. Antolovec je funkcionirao gotovo kao produžena zapadna ulica Kutnjaka. Između ta dva sela povezana putem bile su četiri parcele. U Kutnjaku su kuće bile s obje strane ulice, a u Antolovcu samo s južne strane, što pokazuje da je Antolovec i u drugoj polovici 19. stoljeća bio tip sela s jednim nizom kuća. U sredini sela Kutnjak s istočne je strane bila ucrтана kapela Sv. Valentina.

Veće šumske površine bile su južno od Kutnjaka i Antolovca, a manje sjeverno. Na sjeveru su zabilježeni toponimi Komornica, Zatopolje, Višnevec, a uz oba sela Gloždje. Istočno su Zaselom, Sopot i Melinec. Južno su ucrтani toponimi Josek, Bokevje i Log, a zapadno Polanjka i Kerči. Granicu s katastarskom općinom Zablatje (na istoku) čine ostaci starog vodotoka, na koji se nastavljaju ostaci drugog vodotoka koji ide u smjeru sela. Stari vodotok se ulijevao u potok Pronicu.

Tip manjeg sela u poloju uz veću rijeku

Podravska Selnica može poslužiti kao tip manjeg sela u poloju uz veću rijeku, u ovom slučaju Dravu. Na karti s kraja 18. stoljeća je Selnica (Szelnicze) ucrтана uz rukavac rijeke Drave koji je dijelom utjecao na strukturu ulica. Selnica je, prema ovoj karti, manje selo

¹³ HDA, DGU, Katastarska općina Varaždinbreg.

¹⁴ V. Belaj, Oblikovanje seoskih naselja, str. 222.

¹⁵ Sekcija 16, M. Valentić, I. Horbec, I. Jukić (prir.), Križevačka županija, Hrvatska na tajnim zemljovidima 18. i 19. stoljeća, knj. 9, Zagreb 2005.

Slika 7: Tip manjeg sela u poloju uz veću rijeku - Podravska Selnica (kraj 18. stoljeća)

koje ima osobitosti cestovnog naselja, no zbog utjecaja rijeke Drave na selo i njegov okoliš Podravsku je Selnicu moguće izdvojiti u zaseban tip manjeg seoskog naselja nastalog izvorno u jednom nizu u poloju uz veću rijeku.¹⁶ Podravska Selnica je, prema katastarskoj karti iz 1859. godine,¹⁷ imala izgled naselja okupljenog oko središta (vjerojatno nekadašnjeg općinskog pašnjaka). Središte se pruža u smjeru zapad-istok, s time da se na krajnjem zapadnom rubu odvajaju dvije ulice (jedna prema jugu, a druga prema zapadu). U središtu sela dolazi do odvajanja dviju ulica, i to prema sjeveru (s još jednim sjevernim odvojkom na istočnom rubu središta) i prema istoku. Zanimljivo je da selo ima samo pet kuća (i dvije gospodarske zgrade) građenih od čvrstog materijala, a sve ostale gospodarske zgrade i ukupno 51 kuća bile su građene od mekanoga građevinskog materijala (pletera).

Većina kuća imala je uže dvorište i bile su smještene jedna pokraj druge u uličnom nizu. Iza kuća su se (osim nekoliko iznimnih slučajeva) gospodarske zgrade pružale u nizu, a nakon njih bili su vrtovi. Manji dio vrtova bio je smješten izvan naselja, i to najčešće južno od naselja. U najvećem broju slučajeva uz kuću su postojale dvije gospodarske zgrade. Pročelja kuća su uglavnom bila okrenuta prema ulici. Selo nije imalo parcelu označenu za groblje.

Rijeka Drava teče sjeverno od Podravske Selnice u smjeru zapad-istok. Prema katastarskoj karti iz 1859. godine, ima šest ada (na kojima su bile šumske površine), a djelomično se može vidjeti njezin utjecaj na položaj sela. Prostor kojim teče Drava kao i cijeli kraj sjeverno od sela nazivao se Vugrade, s time da su uz Dravu istočno i zapadno od Podravske Selnice smještene šumske površine. Jugozapadno je zabilježen toponim Podbrestom, južno Dobrojca, a istočno Netečje.

Tip manjih cestovnih (dvouličnih) sela na kontaktu poloja i terasa

Od manjih cestovnih (dvouličnih) sela na kontaktu poloja i terasa sjeverno od Koprivnice zahvalno je odabrati dva sela zapadno od Legrada (Zablatje i Imbriovec). Zablatje (Zaplatti) je krajem 18. stoljeća bilo ucrtano kao cestovno naselje koje se sastojalo od dvije ulice, u obliku

¹⁶ Sekcija 16, M. Valentić, I. Horbec, I. Jukić (prir.), Križevačka županija, Hrvatska na tajnim zemljovidima 18. i 19. stoljeća, knj. 9, Zagreb 2005.

¹⁷ HDA, Državna geodetska uprava, Katastarska općina Podravska Selnica.

obrnuto slova »L«. ¹⁸ Prema katastarskoj karti iz 1859., selo Zablatje je bilo malo naselje s malim trgovom oko kapele Sv. Roka i ulicama u smjeru jugoistoka. ¹⁹ Osim kapele i jedne manje kuće, sve su ostale bile građene od mekog građevinskog materijela (pletera).

Šumske su se površine nalazile sjeverno i južno od Zablatja. Sjeverno od sela zabilježen je toponim Luka (s velikom šumskom površinom). Sjevernu granicu katastarske općine (prema katastarskoj općini Veliki Otok) čine ostaci starog vodotoka, a nekadašnja ada obilježena je toponimom Siget. Ostaci istog vodotoka čine i granicu prema katastarskoj općini Imbriovec na jugu i sjeveru. Južno od naselja, prema katastarskoj općini Imbriovec, zabilježen je toponim Ledina. Granicu katastarske općine prema zapadu (prema katastarskoj općini Kutnjak) čine i ostaci starog vodotoka. Između Zablatja i katastarske općine Kutnjak, u smjeru zapada, ucrtan je toponim Veliko Polje, a jugoistočno Lug u sklopu kojega je bila velika šuma.

Zemljovid Križevačke županije iz جوزيفinskog vremena (80. godine 18. stoljeća) pokazuje okoliš sela Imbriovca (Jambrovce) koje je tada sa svih strana bilo okruženo šumarcima, a nešto veće šumske površine ucrtane su sjeverno, južno i zapadno od sela, najmanje ih je bilo prema Đelekovcu. ²⁰ Uz Imbriovec (zapadno, gdje je danas potok Segovina) tekao je potok Prudnica koji se jugoistočno od Imbriovca ulijevao u potok Rasinicu. Segovina je tekla sjeverno od Imbriovca i Zablatja, a južno od Maloga Otoka. U okolici Imbriovca nije zabilježen nijedan naziv polja. Ucrtani su poljski putovi koji su povezivali Imbriovec sa susjednim selima Pustakovcem (jugozapadno), Zablatjem (sjeverozapadno), Malim Otokom (sjeveroistočno) i Đelekovcem (istočno). Uz puteve prema Đelekovcu i Malom Otoku bili su drvoredi. Iz ove karte vidi se i struktura naselja Imbriovec. Selo se pružalo u smjeru sjever-jug, a negdje na dvije trećine dužine ulice koja se pružala u tom smjeru nalazilo se

Slika 8: Tip manjih (dvouličnih) sela na kontaktu polja i terasa - Zablatje i Imbriovec (kraj 18. stoljeća)

¹⁸ Sekcija 16, M. Valentić, I. Horbec, I. Jukić (prir.), Križevačka županija, Hrvatska na tajnim zemljovidima 18. i 19. stoljeća, knj. 9, Zagreb 2005.

¹⁹ HDA, DGU, Katastarska općina Zablatje.

²⁰ Na imbriovečkom, a naročito na Đelekovečkom području je u drugoj polovici 18. stoljeća bila iskrcena glavina šumskih površina. Čini se da je na nekim obližnjim vlastelinstvima bila drukčija situacija. Npr. »šume su još i sredinom XVIII stoljeća prekrivale gotovo polovicu površine ludbreškog vlastelinstva«, usp. J. Adamček, Ludbreg i njegova okolica u doba feudalizma, str. 103.

spajanje s manjom ulicom koja je vodila istočno, tj. u smjeru Đelekovca. Na križanju ovih ulica bila je ucrtana crkva. Veći dio kuća pruža se užim dijelom prema ulici, a samo nekoliko kuća se pruža dužim dijelom. Oko svih kuća ucrtane su okućnice koje su nešto šire na sjeveroistočnom dijelu sela gdje je ujedno najmanja koncentracija kuća.²¹

Prema katastarskoj karti iz 1859. godine,²² selo Imbriovec sastojalo se od dvije ulice - jedna se pružala smjerom sjever-jug, a druga pod pravim kutom skreće prema istoku tvoreći zarotirano slovo »T«. Južno od naselja teku (u smjeru zapad-istok) potoci Rasenica (Rasinica Bach) i Gliboki (Gluboki Bach), a u blizini se vidi korito starog potoka Glibokog (stari Gliboki).

Gotovo sve kuće i gospodarske zgrade bile su sagrađene od nečvrstog materijala. Ukupno je bilo ucrtano 60 kuća: »jedinki« 43 i »fronti« 17 kuća. Od opeke je bilo građeno samo sedam zgrada: crkva Sv. Imbre na malom trgu u središtu sela, pet kuća u ulici koja se pruža u smjeru sjever-jug (župni dvor, Miške Novoselca, Imbre Gjurkana, Marka Megjmorca, Martina Fička) te škola u ulici prema istoku (preko puta crkve), odnosno prema Đelekovcu. Ulica koja ide u smjeru sjever-jug, sjevernije od posljednjih kuća, račva se u dva puta - jedan prema Zablatju, a drugi prema Malom Otoku. U smjeru prema jugu završava okružena kućama (vjerojatno zbog ograničenja starim vodotokom ucrtanim južnije), no na udaljenosti od približno trećine od juga jedan put skreće prema zapadu, odnosno prema selu Pustakovec. Na tom je putu ucrtan most preko starog vodotoka.

Kuće su bile smještene uz rub ulice, a gospodarske zgrade unutar dvorišta. Zanimljivo je da su sve kuće pročeljem bile okrenute prema ulici (ili je kartograf jednostavno povukao crtu zadebljanja na uličnoj strani iz nedovoljno poznatog razloga). Velika većina parcela bila je uska i pružala se od ulice prema vrtovima koji su bili iza gospodarskih zgrada. Uži rub parcela bio je prema uličnoj strani. Kuće su bile smještene uz sam rub ulice, a gospodarska zgrada je bila fizički odvojena, ali u nizu iza kuće. Ima primjera i više gospodarskih zgrada u nizu iza kuće. Vrtovi su najčešće bili iza gospodarske zgrade, a rijetko uz kuću.

Zapadno i južno od gospodarskih zgrada Imbriovca, odnosno od kraja parcela koje prikazuju okućnice vide se ostaci starog vodotoka. Važno je spomenuti da je taj stari vodotok odredio fizionomiju cijelog naselja i pružanje ulica. Na kraju ulice koja se pruža prema istoku stari vodotok, kao veliki meandar, zaokreće prema jugu i ulijeva se u potok Rasenicu. Isti vodotok prema sjeveru čini granicu naselja i katastarske općine Imbriovec. Moguće je da je riječ o starom koritu potoka Rasenice. Sjeveroistočno od Imbriovca, u neposrednoj blizini posljednjih kuća, ucrtana je mala vodena površina.

Polja južno od vrha meandra označena su toponimom Dvorišće. Na stare šume, odnosno na proces krčenja šumskih površina upućuju toponimi Zakerčki i Nove Kerče južno od Imbriovca, Stari Kerč na zapadu i Kerčec na sjeveru. Iz ovih naziva se može vidjeti da je krčenje šuma počelo zapadno od naselja. Osim spomenutih, jugozapadno od naselja upisani su nazivi polja Čanovec i Volače, zapadno je Žandar, sjeverno su Veliko Polje, Dvorišće,

²¹ Sekcija 16, M. Valentić, I. Horbec, I. Jukić (prir.), Križevačka županija, Hrvatska na tajnim zemljovidima 18. i 19. stoljeća, knj. 9, Zagreb 2005.

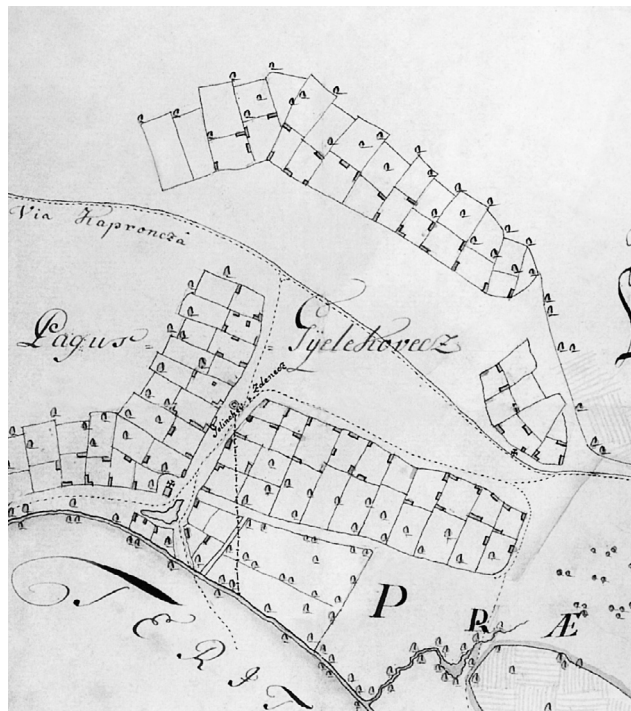
²² HDA, Državana geodetska uprava, Katastarska općina Imbriovec.

Mostišće i Smerčki, istočno su Podhrastje, Hudo Polje, Kolarina, Brestovec, Kolarina i Melski Kut, južno je Hrasko Polje, a jugoistočno Polana. Na Zakerčima, Novim Kerčima i Polani (južno od Imbriovca) te na Podhrastju (zapadno prema Đelekovcu) bile su veće površine zajedničke (općinske) zemlje.²³

Tip cestovno-gomilastog naselja

Tipično cestovno-gomilasto naselje je selo Đelekovec. Prema izgledu i prostornom rasporedu ono predstavlja prijelazni tip između cestovnih (uličnih) i gomilastih seoskih naselja. Na prvi se pogled može činiti da je riječ o cestovnom naselju, no detaljnijom analizom može se zaključiti da ovo seosko naselje ima i neke osobitosti gomilastog naselja pa ga možemo uvrstiti u tip cestovno-gomilastog seoskog naselja.

U kartografskoj zbirci Hrvatskog državnog arhiva u Zagrebu čuva se karta koja prikazuje okoliš Đelekovca u stanju kakav je bio oko 1761. godine,²⁴ dakle sredinom 18. stoljeća. Karta je napravljena 29. svibnja 1781. godine. Ona je vrlo važna jer pokazuje najstariju poznatu prostornu strukturu sela Đelekovca (»pagus Gyelekovecz«). Oko 1761. središte sela bilo je oko crkve koja je bila označena na lokaciji koja bi odgovarala i današnjoj đelekovečkoj crkvi. Istočno od crkve ucrtana je slobodna površina, a prema zapadu se pružala široka ulica. Južno od crkve bila je ulica uz koju je paralelno išao stari tok Drave, što indirektno potvrđuje da je ranije rijeka tekla uz sam rub Đelekovca, a činilo ju je samo nekoliko kuća. Ta je ulica bila vrlo kratka, tj. predstavljala je dio malog »trga« kod crkve. Jedna velika ulica pružala se u smjeru sjever-jug, paralelno uz cestu

Slika 9: Karta iz 1781. godine

Slika 10: Tip cestovno-gomilastog naselja - Đelekovec (kraj 18. stoljeća)

²³ HDA, Državna geodetska uprava, Katastarska općina Imbriovec.

²⁴ HDA, Kartografska zbirka, D XV 2.

Legrad - Koprivnica (»via Kaproncza«). Već tada je na mjestu lokacije današnje kapele Sv. Florijana bio ucrtan znak raspela, što ukazuje na to da se tamo nalazilo raspelo ili manja kapelica. Kao dvije »inzule« ucrtana su još dva dijela Đelekovca - jedan na zapadu (prema Imbriovcu) prostorno odvojen od ostatka sela te drugi na sjeverozapadu, uz cestu Legrad - Koprivnica.

Iz ove se karte može vidjeti oblik kuća. Najveći dio kuća činile su »jedinke« - kuće s užim dijelom uz cestu (55 posto), slijedile su po zastupljenosti »fronte« - kuće s širim dijelom uz cestu (29 posto), a najmanje su bile zastupljene »kuće na ključ«, tj. u obliku slova »L« (16 posto). Parcele kućevlasnika sastojale su se od dva dijela. U prvom je dijelu bila kuća (uz ulicu), a u nastavku su slijedile gospodarske zgrade. Većina domaćinstava imala je ucrtanu jednu gospodarsku zgradu, ali postoji mali broj kuća s neucrtanim gospodarskim zgradama, kao i s dvije gospodarske zgrade. U drugom dijelu su bili vrtovi. Sve parcele su bile iznimno široke.

Od vodotoka je označen stari tok Drave (»fluvis Dravicza«) koji je tekao u smjeru sjeverjug i pružao se uz istočni rub sela. U njega se sjeverno od Đelekovca ulijevala rijeka Bednja (»fluvius Bednya«) čiji je tok ucrtan kroz sjeverni dio đelekovečkih zemalja. Na Bednji je blizu križanja cesta za Veliki Otok (»Nagy Attak«) i Legrad ucrtan most. Ima i jasno označenih ostataka starijih vodotoka, ali bez upisa njihovih naziva.

Parcelizacija slobodnjačkih (selišnih) zemalja (»libertinorum sesionales terra«) tek je djelomično označena i, ako je točno ucrtana, može se vidjeti relativna usitnjenost posjeda. Mnogo sitnih parcela se vidi na Zelišću (»Terra Zelische«) gdje je jedna bivša dravska ada rasparcelirana na vrlo male čestice. Tamo je usitnjenost prisutna i danas. Posebno je ucrtan »passuum Jalsz« koji se pružao uz cestu prema Imbriovcu (»weeg von Imbrihovecz nach Bezye«). Iz Đelekovca je, uz Jals, postojao direktni put za Mali Otok (»weeg nach Kyss Attak«).

Od toponima su upisani: Jalsz, Trepetye, Hudo polye, Ograd, Lubonichki Kerchi, Zellische, Gradische (»in comitatu szaladiensis« - prema njemu je nacrtan nastavak puta iz Đelekovca pa to govori da je ovdje mogao biti brod, tj. prijelaz preko Dravice), Ribnyak, Lenische, Marina Szello, Vargov Kerch, Hrupacha, Chepelyevo, Bezie i Raszohaticza (s ucrtanom kućicom kod gmanja - »passca«).

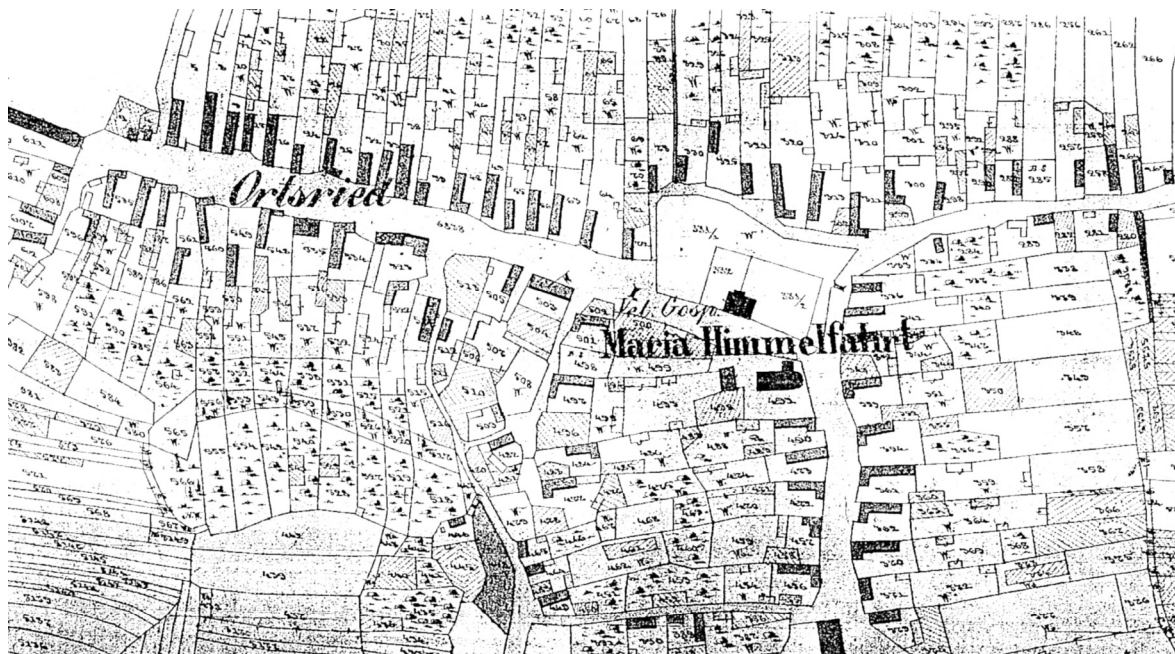
Najpreciznije su prikazane alodijalne (tzv. vlastelinske ili grofovske) zemlje na »predium Bezie«. Iz ove se karte vidi da je najveći dio tih alodijalnih posjeda na đelekovečkom prostoru imao plemić Adamović, drugi je po veličini bio Šimonovićev alodij, a nakon toga Hochreitterov na kojem je ucrtan majur uz cestu za Legrad (»versus Legradinum«) s dva građevinska objekta. Od ostalih ucrtani su alodiji plemića Poka i Kanižaja.

U okolici Đelekovca se jasno vidi da su procesi krčenja toliko napredovali da šumskih površina uopće nije bilo sjeverno, jugoistočno i istočno od sela. Najveća koncentracija šuma i šumaraka zabilježena je zapadno i jugozapadno. Kroz Đelekovec su prolazili važniji putovi prema Gradu (odnosno u odvojkju kod mosta preko potoka Segovine sjeverno od Đelekovca i preko Velikog Otoka do Ludbrega), Torčecu i Botovu (prema županiji Šomođ) te Koprivnici. Južno od Đelekovca se potok Rasinica (danas: Rasenica) ulijeva u Gliboki, a potok Segovina koji je tekao sjeverno od Đelekovca ulijevao se u Malu Dravicu koja

predstavlja stari tok rijeke Drave. Mala Dravica je tekla od Legrada od sjevera prema jugu uz najistočniju đelekovečku ulicu. Kod Đelekovca je tekao u obliku luka i skretao prema istoku gdje se ulijevao u rijeku Dravu. S lijeve strane Male Dravice (sjeveroistočno od Đelekovca) ucrtan je toponim Gradišće, a s desne strane Male Dravice (sjeverozapadno od Đelekovca) nalazi se toponim Cirkvišće. Posebno je zanimljivo da se Gradišće nalazi vrlo blizu Cirkvišću, što očito nije slučajno. Uz sjeverni rub Đelekovca upisan je toponim Bezje, jugoistočno od Đelekovca upisan je toponim Pruvnica (Brunica), a južno od sela toponim Močvar (južno od Glibokog je ubilježen i naziv Tomanica). Oko sela je bila mreža poljskih putova, od kojih je jedan povezivao selo. Uz zapadni rub sela bilo je seosko »gmanje« (Freithof). Po ovoj se karti vidi da su postojale dvije jezgre sela. Jedna je bila koncentrirana u zapadnom dijelu, a druga uz crkvu u istočnom dijelu sela. Glavna đelekovečka ulica je išla u smjeru istok-zapad te povezivala dvije spomenute jezgre naseljenosti. Gotovo sve kuće bile su okrenute prema ulici užim dijelom (tzv. jedinke), a oko svih kuća bile su se okućnice.²⁵

Prema katastarskom planu iz 1859. godine,²⁶ Đelekovec je imao oko 170 parcela s kućama i javnim zgradama. Središte sela bilo je oko crkve (Velike Gospe, odnosno Maria Himmelfahrt) i školske zgrade. Od potoka Dravica (Dravica Bach) koji je bio istočno od naselja jedna je ulica vodila u smjeru istok-zapad. Vidljivo je da potok Dravica zapravo označava stari tok rijeke Drave. On je u velikom dijelu utjecao na formiranje granica katastarske općine Đelekovec jer je prostor s njegove lijeve obale pripadao Legradu, a s desne Đelekovcu. Uz dio obale je vodio put koji je povezivao dva dijela Đelekovca.

²⁵ Sekcija 16, M. Valentić, I. Horbec, I. Jukić (prir.), Križevačka županija, Hrvatska na tajnim zemljovidima 18. i 19. stoljeća, knj. 9, Zagreb 2005.

²⁶ HDA, Državna geodetska općina, Katastarska općina Đelekovec.

Druga ulica se uz crkvu pružala prema jugu (prema Torčecu). Ona se nekoliko parcela prije seoskoga groblja (koje je i tada bilo na današnjem mjestu) račvala u tri dijela formirajući mali trg na kojem je ucrтана vodena površina. Školska zgrada bila je smještena preko puta crkve i župnikova stana, a oko nje je bila veća parcela u vlasništvu općine Đelekovec oko koje su bile kuće raspoređene u ulice u obliku četverokuta. Zapadno od škole i crkve pružala se vjerojatno glavna đelekovečka ulica. Postoji mogućnost da se ta ulica formirala na mjestu ranijeg zajedničkog zemljišta (pašnjaka), a zajedničko općinsko zemljište kod škole bi moglo biti njegov ostatak. Veliki zajednički pašnjak nastavlja se direktno na glavnu ulicu i bio je smješten s obje strane ceste koja je povezivala Legrad i Koprivnicu. Sličan primjer pretvaranja općinskog pašnjaka u stambenu zonu imamo u zagrebačkom ruralnom naselju Horvati kod Trešnjevke, što je istraživala Mirela Slukan Altić u svojoj disertaciji.²⁷

Nakon dvije parcele od crkve skretala je mala ulica u smjeru juga, a nakon još tri i druga uličica prema jugu. Obje su se uličice nakon nekoliko kuća spojile i nastavljale kao jedinstvena ulica prema jugu i kasnije prema istoku (prema jugu je bila samo jedna osamljena kuća, a prije nje dvije odvojene vodene površine). Na kraju glavne ulice postojao je još jedan odvojak prema jugu (s četiri kuće). Zanimljivo je da su sve parcele u tim ulicama relativno široke.

Parcele su bile uže u ulici koja je išla u smjeru jug-sjever, ali paralelno s cestom Legrad - Koprivnica i koja je bila fizički odvojena od središnjeg dijela naselja. Kuće su u njoj bile s istočne strane (izuzetak je bila jedna kuća i tri gospodarske zgrade smještene na zapadnoj strani), a zapadno uz rub ulice bili su vrtovi na koje se nastavljao općinski pašnjak. Ta se ulica spajala s cestom za Legrad i nastavljala kao ulica koristeći trasu ceste. Na mjestu spoja postojala je uličica od samo nekoliko kuća prema jugozapadu, nakon koje se nastavljao općinski pašnjak.

Sa zapadne strane općinskog pašnjaka ucrтана je ulica sa 19 kuća, od kojih je jedna bila naslonjena na put koji je povezivao Đelekovec s Imbriovcem. U toj ulici kuće nisu bili smještene uz rub ceste nego su s istočne i zapadne strane unutar iste parcele u pravilu bile gospodarske zgrade, a vrtovi su bili na istočnom rubu dvorišta (uz općinski pašnjak).

Ako Đelekovec usporedimo s okolnim naseljima, vrlo lako možemo doći do spoznaje da je ono bilo atipično. Dok je u okolnim selima pa čak i u trgovištu Legrad većina kuća bila građena od pletera, odnosno od nečvrstog materijala,²⁸ u Đelekovcu su gotovo sve kuće bile građene od čvrstog materijala (opeke). Koji je bio razlog tome? Je li nakon neke katastrofe (npr. požara) selo bilo planski građeno ili bismo uzroke mogli tražiti u nečemu drugome? Vjerujem da će na ova pitanja dati odgovor buduća istraživanja.²⁹

Zanimljivo je da su pročelja većine kuća bila okrenuta prema dvorištu (ili su barem bila tako ucrтана). U glavnoj i ulici prema Torčecu su kuće u pravilu bile smještene uz rub ulice,

²⁷ Mirela Slukan, Prostorni razvoj grada Zagreba od polovice 19. stoljeća na temelju katastarskih izvora, Doktorska disertacija, rukopis, Zagreb 1999., str. 282.

²⁸ Izuzetak su sela Kutnjak i Antolovec s većinom kuća građenih od čvrstog materijala. HDA, DGU, Katastarska općina Kutnjak.

²⁹ Neke zidane kuće bile su podignute i nakon 1859. godine (i to na parceli gdje je ranije bila zidana kuća), o čemu svjedoči sačuvani natpis s nedavno srušene zidane kuće u đelekovečkoj Ulici palih boraca 32 s natpisom »Ovo stanje je podigle Kvakan Josef (...) 1866.«, što ukazuje da su neke zidane zidanice bile građene 1866. godine.

a u ulici koja je išla paralelno (ali istočnije) uz cestu Koprivnica - Legrad, u središnjem dijelu ulice, veliki se dio kuća dodiruje s ulicom. Većina parcela uz đelekovečke kuće ima dvije gospodarske zgrade u nizu, a uz dio glavne ulice te prvi dio ulice prema sjeveru (paralelne s općinskim pašnjakom) te u dijelu ostalih ulica nakon gospodarskih zgrada nalaze se livade s voćnjacima.

Veliki općinski pašnjak nalazio se istočno od Đelekovca, a bio je označen toponimom Dolnji Batjan. Južno od sela zabilježen je toponim Sela, sjeverozapadno je Gornji Batjan, a jugozapadno Brestovec. Velika koncentracija vrtova bila je istočno i sjeverno od naselja uz Dravicu. Južno od Đelekovca ucrtani su potoci Rasinica i Gliboki (Gluboki). Uz toponim Brunica (istočno od Đelekovca i od toponima Dolnji Batjan) ucrtana je kuća s gospodarskom zgradom, vlasništvo Ferdinanda Inkeya. Brunica je ucrtana u poluokruženju Dravice, a na Dolnjem Batjanu zapadno od nje bile su pravilo strukturirane velike zemljišne površine (veće od 145 jutara) u vlasništvu Ferdinanda Inkeya, a južno i zapadno od njih ranije spominjani općinski pašnjak (te školski pašnjak). Uz kuću se južno nalaze dvije gospodarske zgrade, a istočno je ucrtan vrt. Veća općinska zemljišta (Gjelekovec Gemeinde), tj. pašnjaci nalazili su se i na prostoru Lubenovca (Ljubenovca), odnosno između posljednjih kuća u ulici koja je vodila prema sjeveru (Legradu) i Dravice.

Sjeverni dio prostora sela Đelekovca (katastarske općine) bio je ograničen Dravicom (Dravica Bach), odnosno starim tokom rijeke Drave. Sjeverni dio katastarske općine Đelekovec naziva se Ljubenovac (iako stanovnici to polje nazivaju Lubenovac) i on je gotovo sa svih strana okružen postojećim (Dravica) ili starim vodotocima. Na zapadnom rubu Ljubenovca (Lubenovca) nalazi se ušće dviju presušenih vodotoka, a malo istočnije ušće presušenog vodotoka u Dravicu. Možemo pretpostaviti da je Lubenovac bio zapravo dio riječnog meandra, o čemu svjedoči da je na istok vodio put prema Ludbregu. Zanimljivo je da preko Lubenovca do sela Đelekovec prolazila cesta koja je povezivala Legrad i Koprivnicu. Najveće je površine u Lubenovcu imao Ferdinand Inkey. Kako su u upisniku prekrizene površine u vlasništvu Đelekovčana, moguće je da ih je Ferdinand Inkey kupio od njih. Dio Lubenovca bliže Đelekovcu bio je u vlasništvu općine Đelekovec, a uz Dravicu je bio skup vrtova sitnih parcela u vlasništvu Đelekovčana.

Zanimljivo je da se sjeverno od sela Đelekovec spominju dva Cirkvišča. Jedno je bilo sjeverno od Lubenovca (istočno uz rub ceste prema Legradu), a drugo jugozapadno od njega (između ovog polja i Đelekovca). Na Cirkvišću je općina Đelekovec imala šume. Zapadno od Cirkvišča je ucrtan stari vodotok koji ujedno čini dio istočne granice katastarske općine Đelekovec. Južno od Lubenovca ucrtano je Bezje (marof) s posjedima i zgradama (od kojih su dvije od opeke, a jedna od pletera) grofice Eve Koretić. Velik dio Bezja držao je Teodor Gjurgjević (Đurđević). Između Bezja i sela Đelekovec ucrtano je polje Gornji Batijan. Između sela Đelekovec i Imbriovec ucrtano je polje Brestovec, a na zapadnoj granici Đelekovca ucrtana je šumska površina u vlasništvu općine Đelekovec. Južne granice Brestovca ograničavao je potok Rasinica (Rasinica). Na jugu katastarske općine Đelekovec je ušće potoka Rasenice u Gliboki, a nizvodno je bio mlin u suvlasništvu Blaža i Gjure Čižmaka.

Umjesto zaključka

Iz analize razvoja skupine naselja na varaždinskom i koprivničkom području tijekom 18. i 19. stoljeća predloženi su sljedeći tipovi seoskih naselja: 1. grudasti ili gomilasti tip sela na kontaktu terasa i pobrđa; 2. raštrkani tip sela u briježnom području; 3. tip sela u jednom nizu uz vodeni tok; 4. tip manjeg sela u poloju uz veću rijeku; 5. tip manjih cestovnih (dvouličnih) sela na kontaktu poloja i terasa te 6. tip cestovno-gomilastog seoskog naselja.

Summary

The article analyzes the types of settlement and their environment on the basis of the topographic maps (five types of settlement). The aim of the article is to present the process of change and some of the factors which determine the form of settlement. The analysis deals with the region southeast of Varaždin, and northern of Koprivnica (Republic of Croatia). The oldest map (cca 1780.) shows a first organization of settlement. In the 19th century first organization of settlement develop and changed in environment.

Ekonomska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Scientific Research Journal for Economic and Environmental History

Volumen 2 / Broj 2
Zagreb - Samobor 2006.
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic and Environmental History

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnici / Co-publishers:

Sekcija za gospodarsku povijest Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti Zagreb
(moderator: Hrvoje Petrić)

Međunarodni istraživački projekt »Triplex Confinium - Hrvatska višegraničja u euromediterranskom kontekstu« Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
(voditelj: prof. dr. sc. Drago Roksandić)

Urednici / Editors-in-chief:

Mira Kolar-Dimitrijević, Hrvoje Petrić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moačanin,
Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Nataša Štefanec, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Roksandić - predsjednik (Zagreb, Hrvatska)
Daniel Barić (*Le Havre-Pariz, Francuska*), Slaven Bertoša (*Pula, Hrvatska*), Zrinka Blažević (Zagreb, Hrvatska),
Zrinka Tatjana Buklijaš (*Cambridge, UK*), Boris Golec (*Ljubljana, Slovenija*), Hrvoje Gračanin (Zagreb, Hrvatska),
Andrej Hozjan (*Maribor, Slovenija*), Halil İnalçik (*Ankara, Turska*), Egidio Ivetić (*Padova, Italija*),
Aleksandar Jakir (*Marburg, Njemačka*), Karl Kaser (*Graz, Austrija*), Isao Koshimura (*Tokio, Japan*),
Marino Manin (Zagreb, Hrvatska), Kristina Milković (Zagreb, Hrvatska), Ivan Mirnik (Zagreb, Hrvatska),
Géza Pálffy (*Budimpešta, Mađarska*), Daniel Patafta (*Rijeka, Hrvatska*), Gordan Ravančić (Zagreb, Hrvatska),
Marko Šarić (Zagreb, Hrvatska), Nataša Štefanec (Zagreb, Hrvatska), Mladen Tomorad (Zagreb, Hrvatska),
Jaroslav Vencalek (*Ostrava, Češka*), Milan Vrbanus (Zagreb, Hrvatska), Zlata Živaković Kerže (*Osijek, Hrvatska*)

Grafički urednik / Graphic design:

Alojz Zaborac

Prijelom / Layout:

Meridijani, Hrvoje Herceg

Lektura / Language editing:

Lidija Menges

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić

ISSN:

1845-5867

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2006.

Adresa uredništva / Mailing address:

Hrvoje Petrić (urednik)
Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3
HR-10000 Zagreb
e-mail: h.petric@inet.hr

Na naslovnici:

Područje Legrada i Đelekovca na karti iz 18. stoljeća